

Plastic sculpturen

DOOR EDO DIJKSTERHUIS

De surrealisten bedachten honderd jaar geleden het begrip 'écriture automatique', het automatisch schrijven waarbij de hand zijn eigen gang gaat. Thirza Schaap doet aan 'sculpture automatique'. Zonder plan of doel bouwt ze ruimtelijke composities die ze fotografeert en waar ze na afloop naar staat te kijken alsof ze buiten haar om zijn ontstaan. Het materiaal dat ze gebruikt duwt ons met de neus op het surrealisme van onze tijd: de vernietiging van leven in de oceaan door plastic.

“ Ik kom met dit werk terug bij mezelf, het komt uit mezelf

© Thirza Schaap

Achter haar studio in Kaapstad staat een schuurtje vol kratten. Ze zijn gelabeld: ‘flessen’, ‘rietjes’, maar ook ‘herkenbaar’, ‘onherkenbaar’ en ‘onherkenbaar herkenbaar’. “Je weet dat het iets is geweest maar je weet niet wat”, definieert Thirza Schaap die laatste categorie. Schaaps verzameling is afkomstig van de Zuid-Afrikaanse stranden waar volgens onderzoek ieder jaar tussen de 15.000 en 40.000 ton plastic aanspoelt. “Ik heb nog nooit een kunstbeen of iets dergelijks gevonden”, lacht de fotograaf. “Maar wel veel huishoudelijke spullen, speelgoed, visdraad dat om algen gewikkeld zit en zelfs zakjes gevuld met zoet water die afkomstig zijn van reddingsboten. Op het hagelwitte strand van Clifton ligt bij bepaalde wind en stroming een soort confetti van plastic vlokken uitgestrooid.” De eerste confrontatie met deze vervuiling bezorgde haar een schok. Maar dat sloeg al snel om in actiebereidheid, en fascinatie. “Ik wilde het plastic eerst documenteren, om het aan vrienden

te laten zien. Maar dat deed geen recht aan de schoonheid van het materiaal. Ik werd verliefd op de kleuren, de sporen van gebruik en de lange reis die sommige voorwerpen hebben afgelegd. Het is op een bepaalde manier ontroerend en mooi, maar natuurlijk ook verdrietig als je bedenkt hoeveel schade plastics aanrichten in de maritieme voedselketen.”

Dat geleefde plastic kon Schaap niet zomaar in de recyclezak gooien. Ze propte het in haar broekzakken, bracht bij latere wandelingen een tas mee en transporteerde kilo’s afval naar haar achtertuin waar ze het afwaste en in de zon te drogen legde. Het was het begin van *Plastic Ocean*, een snel uitdijende serie stillevens. Schaap vormde bijvoorbeeld drie flessen om tot een gezinnetje van drie, maakte paardenbloemen uit rietjes en construeerde uit ‘onherkenbaar herkenbaar’ een roze konijn. De sculpturen zijn gefotografeerd tegen een achtergrond die bestaat uit één, twee of drie kleurvlakken. Het resultaat is van een verleidelijke schoonheid maar toont tegelijkertijd de vervuiling die het leven in de oceanen verstikt.

INTENS VERSUS SOEPERIG LICHT

Schaap pendelt tussen Zuid-Afrika en Nederland. In Amsterdam heeft ze een druk sociaal leven en is ze veel buitenshuis. In Kaapstad leeft ze juist teruggetrokken en spendeert ze haar tijd vooral in de studio. Het contrast tussen haar huidige en vroegere werk lijkt net zo groot: jarenlang fotografeerde ze voor tijdschriften en lag haar focus op mode en portretten.

“Toch is het verschil weer niet zo heel groot”, vindt Schaap zelf. “Mijn stillevens zijn ook een soort portretten. Vooral een fles heeft snel iets van een personage, met een hoofd en schouders. Als hij ingedeukt is krijgt hij helemaal karakter. Maar het grote voordeel is dat ik nu niet meer de productionele kant van het werk heb: de afspraken, de confrontatie met modellen. Ik kom met dit werk terug bij mezelf, het komt uit mezelf.” Ook wat betreft beeldtaal is er een link met Schaaps eerdere werk. “Ik streef naar een bepaalde esthetiek: gestileerd en in balans. Ik geef objecten op het einde van hun leven een plaatsje in de spotlight, een beetje reclameachtig. Ik hou erg van ton sur ton maar verwerk er graag iets hard in. Verleidelijk en zoet is mooi maar niet zonder tegenhanger, een zwarte schaduw of vies zand. Dan wordt het bitterzoet. Als ik bezig ben, voel ik meteen dat iets klopt of niet.”

Het Zuid-Afrikaanse licht speelt een belangrijke rol in Schaaps schoonheidsideaal. “Het is scherp en direct, heel anders dan het Nederlandse licht dat soeperig is. Ik hou niet van inflitsen om dat te compenseren en toen ik in Nederland buiten-shoots deed, zeiden art directors altijd ‘oh, daar heb je Thirza met de grijze luchten weer’. Het daglicht in Kaapstad laat kleuren veel beter uitkomen en zorgt voor intenser beeld. Ik reis met mijn studio de hele dag het licht achterna, meestal in de tuin.”

“Op de academie werkte ik met een Linhof 4x5 en later met een Mamiya 6x7. Maar toen ik met *Plastic Ocean* begon heb ik een Leica M240 opgepakt en die eigenlijk nooit meer losgelaten. Hij is handzaam, makkelijk mee te werken en verveelt niet. Ik gebruik hem zoveel dat hij er behoorlijk versleten uitziet en mensen me vragen of het een ouderwetse, analoge camera is.”

ZO EERLIJK MOGELIJK

Je zou Schaap behalve fotograaf ook beeldhouwer of – misschien beter – beeldbouwer kunnen noemen. Met de ‘vangst van de dag’ maakt ze composities die met draadjes aan elkaar hangen, instabiel en tijdelijk, en die na het afdrukken weer een hoopje afval worden. Met de verzameling uit de kratten maakt ze ook blijvende sculpturen die veel robuuster zijn en kwalificeren als autonome kunstwerken. “Maar toch moet ik ook die fotograferen. Dan pas zijn ze echt af. Alsof de foto een soort bewijsvoering is voor hun bestaan.”

Die foto’s zijn zo eerlijk mogelijk. Wie goed kijkt ziet zand, smeer, olieresten en zelfs de draadjes waarmee ze stukjes plastic in de lucht laat hangen. “Een printer die eens voor mij een foto van 1,6 meter produceerde, klaagde dat het hem zoveel tijd had gekost. Waarom, dacht ik, het is toch gewoon Appeltje-P? Maar hij bleek alles te hebben geretoucheerd. Het werd zo het werk van een overijverige studiofotograaf. Die print heb ik bewaard als voorbeeld van hoe ik het niet wil.” “Juist in de uitvergroting zie je de viezigheid en gaat de lieflijkheid ervan af. Je schrikt er een beetje van. De titels geven ook nog een schopje in de goede richting. ‘Cake’ laat bijvoorbeeld schalen zien gemaakt van Petflessen. ‘Cake’ klinkt feestelijk en zo ziet het beeld er in eerste instantie ook uit, maar dat is het natuurlijk niet.”

Na vijf jaar werken aan *Plastic Ocean* is Schaap nog lang niet klaar met haar onderwerp en materiaal. “Ik ben er nu pas goed achter hoe ik het naar buiten kan brengen en dat is een minstens zo belangrijk deel van het werk. Tijdens het Contact Photo Festival in Toronto hangt mijn werk inabri’s in de metro. In een groepstentoonstelling in Boedapest is ook voor zo’n advertentieachtige presentatie gekozen. Daarmee bereik je een groot publiek en kan je verschil maken.” □

THIRZA SCHAAP (1971) bouwde als brugklasser al een doka in de logeerkamer. Na de middelbare school werkte ze een jaar bij een reclamefotograaf in Loosdrecht, vervolgens studeerde ze fotografie aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst in Den Haag. Een carrière als mode- en portretfotograaf volgde, grotendeels onder de paraplu van agentschap Solar. Nadat ze in 2012 haar tijd ging verdelen tussen Amsterdam en Kaapstad, begon ze de serie *Plastic Ocean*. Schaap wordt sinds kort vertegenwoordigd door galerie Bildhalle in Zürich en Amsterdam.

© Thirza Schaap

© Thirza Schaap

